Rôl y Gymraeg mewn mentrau gweithredu ac ymrwymiad cymunedol

Emily-Louise Beech (mlb19zsz@bangor.ac.uk), Professor Thora Tenbrink
Bangor University, adran Ieithyddiaeth

Cyflwyniad

Ffocws yr astudiaeth: Archwilio rôl y Gymraeg mewn cyd-destun mentrau gweithredu cymunedol.

Effaith ar y gymuned: Ystyried sut mae'r defnydd o'r Gymraeg yn dylanwadu ar ymrwymiad cymunedol.

Amcan ehangach: Mynd i'r afael ag effeithiau trin y Gymraeg fel iaith eilradd yn ystod prosesau gwneud penderfyniadau mewn grwpiau cymunedol dwyieithog.

Lleoliad: Ynys Môn a Gwynedd. Gweithio gyda Gwyrddni a'r Llwyfan Map Cyhoeddus.

Y Mentrau

GwyrddNi: Mudiad gweithredu ar newid hinsawdd sydd wedi ei leoli yn, ac yn cael ei arwain gan, y gymuned. Wedi lleoli mewn ar draws Gwynedd.

Llwyfan Map Cyhoeddus: Prosiect 2 flynedd yn ceisio mapio barn a meddylfryd phlant a pobl ifanc. Nod i greu map sy'n dal ac yn amlygu'r hyn sy'n bwysig i gymunedau, gan eu grymuso i'w ddefnyddio i ddylanwadu ar sut mae eu lleoedd yn cael eu cynllunio a'u datblygu. Wedi lleoli ar Ynys Môn.

CREU • CYMUNEDAU • GWYRDD
GWYRDDNI
COMMUNITY • CLIMATE • ACTION

LLWYFAN MAP CYHOEDDUS
PUBLIC MAP PLATFORM

Methodoleg

1. **Arsylwi**: Nodi ble, pryd a pham mae'r Gymraeg a materion yn ei pherthynas yn digwydd.
2. **Arolwg**: Gyda'r gobaith i ddeall agweddau cyfranogwyr a staff tuag at gweithredu gyda'r iaith Gymraeg/ yn ddwyieithog.
   Arolwg iaith mewn cysylltiad natur.
3. **Cyfweliadau**: Trafod yn fanwl y gysylltiadau rhwng iaith, tir, lleoliad a newid hinsawdd.
4. **Gweithgaredd**: Gweithgareddau bellach yn y Gymraeg am dir, yr iaith a'r gysylltiadau.

Canfyddiadau (Arolygon)

- 60 cyfranogwyr ar draws y ddwy maes achos.
- Tuedd i siaradwyr Cymraeg nodi bod yr iaith yn gysylltiedig ar hunaniaeth, hanes, diwylliant a'r tir.
- Mae'r iaith i weld fel rhywbeth nid i'w defnyddio er mwyn cyfathrebu ond ffordd o fyw hefyd:

"Mae'r Gymraeg yn un o'r gwerthoedd mwyaf yn fy mywyd - mae'n diwylliant ar chysur. Mae'n gymaint o ran yn fy mywyd bob dydd, y ffenestr sy'n egluro'r byd o'm amgylch."

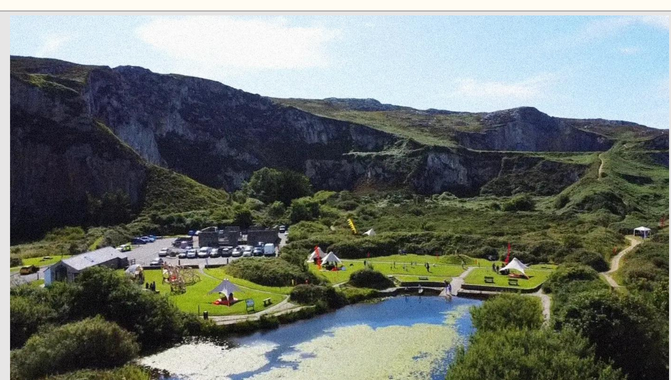

Canfyddiadau (Gweithgareddau)

Lle Llais yw enw digwyddiad cafodd eu cynnal dros misoedd yr haf er mwyn i'r blant ymrwymo gyda'r tir o'u gwmpas er mwyn mapio beth oedd yn bwysig am yr ardal a'r hardaloedd lleol iddyn nhw.

- Plant ysgol yn ddefnyddio'r iaith Gymraeg o gwmpas y maes.
- Siaradwyr Saesneg neu dysgwyr Cymraeg yn cyfarch yn Gymraeg ond yna'n ymateb drwy ddefnyddio'r Saesneg.
- Rhieni'n nodi pa mor falch oeddwn bod y blant yn gallu gwneud y gweithgareddau yn y Gymraeg:

"Roedd y plant wir yn hoff siarad Cymraeg wrth wneud y gweithgareddau."

"Mor falch cael staff sy'n gallu siarad Cymraeg."

"Diolchgar bod cyfleoedd i siarada Cymraeg yn ystod y digwyddiad heddiw."

Canfyddiadau (Cyfweliadau)

Mae cyfweliadau yn dechrau dangos themâu bellach am gysylltiad tir a'r wlad gyda'r iaith Gymraeg gan y rhai sy'n gallu siarad/ deall yr iaith. Mae'n i weld bod siaradwyr Saesneg methu deall pam bysa y ddwy yn gysylltu.

Yn anffodus mae'r cyfweliadau hefyd yn ddangos themâu negatif o eithrio wrth drafod defnyddio un iaith yn fwy na'r llall (rhwng Saesneg a'r Gymraeg). Bydd fwy o gwaith dadansoddi a chynnal cyfweliadau i ddod.

Ffactorau sy'n effeithio ymrwymiad

- Dylanwad arweinydd y sesiwn.
- Nifer o'r iaith sy'n gweladwy.
- Anghysondeb iaith y staff.
- Teimlo'n anghyfforddus.
- Diffyg cymorth.

Casgliad

Mae'r astudiaeth yn tynnu sylw at bwysigrwydd y Gymraeg nid yn unig fel dull cyfathrebu, ond fel rhan annatod o hunaniaeth, diwylliant a chysylltiad â'r tir. Er bod defnydd o'r Gymraeg yn amrywio'n dibynnu ar ffactorau fel cefndir iaith, hyder, ac arweinyddiaeth sesiynau, mae'n amlwg bod cyfleoedd i'w defnyddio mewn mentrau cymunedol yn hanfodol i'w pharhad. Fodd bynnag, amlygwyd rhwystrau fel diffyg cydlyniad ieithyddol a theimladau o eithrio, sy'n tanlinellu'r angen am ddulliau mwy cynhwysol a chefnogol i hybu cyfranogiad dwyieithog. Mae'r Gymraeg yn gallu cryfhau ymrwymiad cymunedol pan gaiff ei gwerthfawrogi a'i defnyddio'n weithredol mewn cyd-destunau bob dydd.